

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

הספקת מים לכפר עקב

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כ"א אדר תשע"ז

19 במרץ 2017

כתיבה: אחמד חטיב

אישור: ד"ר שירלי אברמי, מנהלת מרכז המחקר והמידע

תמצית

הספקת מים לכפר עקב הינה אחד ההיבטים של הספקת שירותים עירוניים בכלל לחלקה המזרחי של העיר ירושלים, ובפרט לשכונות שמעבר לגדר הביטחון. ע"פ המועצה לביטחון לאומי אי אפשר לפתור את בעיית המים בלי התייחסות רחבה יותר למכלול הבעיות בשכונות התפר במזרח ירושלים. בנוסף, הריבוי הטבעי יוצר פער בין צרכים למעניים, וקושי להתאים את התשתיות הקיימות למספר התושבים; הבנייה הבלתי חוקית מקשה על חיבור הבניינים לקווי מים מסודרים ובכך מחריפה הבעיה.

מבוא

מסמך זה עוסק בהספקת מים לשכונת כפר עקב, שהינה שכונה בשטחה המוניציפלי של ירושלים.

מעמדם האזרחי של תושבי מזרח ירושלים הערבים נקבע זמן קצר לאחר סיום מלחמת ששת הימים. מזרח ירושלים סופחה ביוני 1967 בהתאם לפקודת סדרי השלטון והמשפט (סעיף 11ב), שבה הוחלט להעניק לתושבים הערביים שהיו רשומים במפקד האוכלוסין שבוצע לאחר הסיפוח, מעמד של תושבי קבע. מעמד זה מקנה בעיקר זכויות סוציאליות, תעודת זהות כחולה, זכות הצבעה בבחירות המוניציפליות, וזכות לעבוד ולגור בכל חלקי ישראל מבלי להזדקק לאישורים מיוחדים. עם זאת, בניגוד לאזרחות, תושבות קבע אינה מקנה את הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת.

כפר עקב היא שכונה ערבית ירושלמית, הנמצאת ברובה בצפון שטחה המוניציפלי של העיר. השכונה נמצאת בסמוך למחנה הפליטים קלנדיה ושדה התעופה עטרות, כ-2 קילומטרים דרומית לרמאללה וכ-8 קילומטרים צפונית ממרכז העיר ירושלים, מחוץ לתוואי עוטף ירושלים. 70% מתושבי נמצאים בשטח המוניציפאלי של ירושלים ו-30% נמצאים בשטח שבאחריות הרשות הפלסטינית¹. לפי נאדירה ג'בר, מנהלת מנהל קהילתי עוטף ירושלים,² במהלך שנות השישים של המאה ה-20 התגוררה בכפר אוכלוסייה אמידה, אולם מאז השתנה הרכב התושבים בכפר וכיום תושבים רבים הם ממעמד נמוך.

הזכות למים היא זכות יסוד, לפיה מקורות המים הם קניין הציבור, נתונים לשליטת המדינה ומיועדים לצורכי תושביה ופיתוח הארץ, ולכל אדם הזכות להשתמש בהם לצרכיו בכפוף להוראות החוק³.

על פי פקודת העיריות, באחריות עירייה לספק שירותים מוניציפאליים, ובכלל זה מים, לתושביה⁴.

עד מלחמת ששת הימים נכלל כפר עקב בשטחי ירדן, והספקת המים אליו נעשתה ע"י חברת המים של רמאללה. בשנת 1967, לאחר מלחמת ששת הימים, בעקבות האכרזה⁵ על הרחבת תחום עיריית ירושלים צורפו שכונות וכפרים ערביים, בין השאר חלק מכפר עקב, לשטחה המוניציפלי של ירושלים; למרות זאת חלק משכונות וכפרים אלו, ובכלל זה החלק של כפר עקב הנמצא בשטחה המוניציפלי של ירושלים, מקבלים עד היום את המים מחברת המים של רמאללה.

¹ראו מפה בעמוד 10.

² נאדירה ג'בר, מנהלת מנהל קהילתי עוטף ירושלים. פגישה, 15 בנובמבר 2016, המנהל הקהילתי עוטף ירושלים.

³ חוק המים התשי"ט 1959, סעיף 3. https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/235_001.htm. כניסה אחרונה: 15.3.2017.

⁴ פקודת העיריות, נוסח חדש, https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/P182_001.htm, תאריך כניסה אחרון 15 במרץ 2017.

⁵ קובץ התקנות כ בניסן תשכ"ז, 28 ביוני 1967, https://www.nevo.co.il/law_html/Law06/TAK-2065.pdf, כניסה אחרונה: 15.3.2017.

בשנת 1980 חוקק חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל.⁶ על פי סעיף 5 לחוק, תחום ירושלים כולל, לענין חוק- יסוד זה, בין השאר, את כל השטח המתואר בתוספת לאכרזה על הרחבת תחום עיריית ירושלים מיום כ' בסיון תשכ"ז (28 ביוני 1967), שניתנה לפי פקודת העיריות. סעיף 6 לחוק אוסר כל העברה לגורם זר, מדיני או שלטוני, או לגורם זר אחר בדומה לכך, בין דרך קבע ובין לתקופה קצובה, כל סמכות המתייחסת לתחום ירושלים והנתונה על פי דין למדינת ישראל או לעיריית ירושלים.

בניית גדר הביטחון, ובתוכה תוואי עוטף ירושלים, בשנים 2003/4, הוציאה אל מחוצה לו חלק מהשכונות הערביות במזרח ירושלים, ובכלל זה אזור כפר עקב-סמיראמיס, ואזור מחנה הפליטים שועפאט, הכולל גם את השכונות ראס ח'מיס, ראס שחאדה ודחיית א-סלאם. בשכונות אלו מתגוררים כיום, על-פי הערכות שונות, כרבע או יותר מתושבי מזרח ירושלים הערבים, עשרות אלפי בני-אדם הקשורים אל העיר בקשרי משפחה, פרנסה, כלכלה, זהות, תרבות ודת.⁷

אחת ההשלכות היתה גידול מסיבי במספר התושבים בשכונה זו ובשכונות נוספות שמחוץ לגדר, וכתוצאה מכך הרחבה נוספת של הפער בין צרכים ומענים, בין השאר בתחום הספקת המים. תוצאה נוספת היא שחלק מתושביהן של השכונות אינם מקבלים חלק מהשירותים מהעירייה. התושבים טוענים שהעירייה לא מספקת להם שירותים בסיסיים שהם אמורים לקבל. טענה זו מקבלת חיזוק מאנשי המינהל הקהילתי עוטף ירושלים, בהווה ובעבר.⁸

בשנת 2005 קבעה הממשלה את חובתם של עיריית ירושלים ומשרדי הממשלה לטפל באוכלוסייה במרחב ירושלים כתוצאה מהקמת התוואי. ראש הממשלה מינה ועדת מנכ"לים בין-משרדית כדי לעקוב אחרי ביצוע ההערכות, בהתאם לאמור לעיל. פנינו למשרד לענייני ירושלים כדי לקבל פרוטוקולים של דיוני הוועדה ובשאלה אם המשרד עוקב אחרי יישום החלטת הממשלה בעניין הספקת המים לשכונת כפר עקב. המשרד השיב שהוא לא היה קיים בעת קבלת ההחלטה, ושלא נדרש לטפל בנושא הספקת המים בכפר עקב שהינו נושא מוניציפאלי הנתון בידי עיריית ירושלים בלבד.⁹

בשנת 2006 הוקם מנהל קהילתי עוטף ירושלים, בהתאם להחלטת הממשלה לטיפול בתושבי השכונות בשטחה המוניציפאלי של ירושלים שמחוץ לתוואי.¹⁰

⁶ חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, https://www.nevo.co.il/law/html/Law01/182_001.htm, כניסה אחרונה: 20.12.2016

⁷ עקורים בעירם, עיר עמים, <http://www.ir-amim.org.il/sites/default/files/%D7%A2%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%9D%20%D7%91%D7%A2%D7%99%D7%A8%D7%9D.pdf>, כניסה אחרונה: 28.12.2016

⁸ נאדירה גיאבר, מנהלת מינהל קהילתי עוטף ירושלים, פגישה, 15.11.2016

⁹ שרית גולדשטיין, סמנכ"ל ירושלים, תכנון ותקצוב משרד ירושלים ומורשת דוא"ל 16 בינואר 2017

¹⁰ החלטת ממשלה 3873 מיום 10.7.2005. <http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2005/Pages/des3873.aspx>, כניסה אחרונה: 16.3.2017

1. הספקת מים לירושלים¹¹

נושא הספקת המים לירושלים היה חלק מעצם קיומה מראשית ימיה. פרויקטים להספקת מים היו מאז ומתמיד חלק ממפעלי ההנדסה של העיר, והיוו תמונת מראה לתקופות הצמיחה והנסוגה של העיר. מיד לאחר הסכמי שביתת הנשק בשנת 1948 החלו השלטונות הירדניים לחתום על חוזים לרכישת חלק מהמים במיקור חוץ, בגלל התמעטות המקורות להספקת מים ברמה העירונית ובחלק מהמקרים עם חברות פרטיות שסיפקו מים ישירות לתושבים. אחת ההשלכות הייתה התרחבות ההתיישבות לאורך הדרך לרמאללה, שם סופקו המים ע"י חברת המים של רמאללה – אל בירה.

באמצע שנות ה-60 של המאה הקודמת, ל-60% מתושבי מזרח ירושלים לא היו מים זורמים. ערב מלחמת ששת הימים, השתמשה אוכלוסיית מזרח ירושלים ב-2000 קוב ליום, בהשוואה ל-36,000 קוב מים שנצרכו באותה תקופה, במערב העיר: 21% צריכה לנפש במזרח העיר לעומת מערבה.

ביוני 1967, לאחר מלחמת ששת הימים, ישראל החילה את ריבונותה על ירושלים המזרחית, שהייתה תחת שלטון ירדני, וכשישים קמ"ר נוספים משטחי יהודה ושומרון המקיפים אותה, וצירפה אותם אל המרחב המוניציפאלי של העיר.

בתוך ימים ממלחמת ששת הימים, רשות המים העירונית בירושלים חיברה צינורות בין שתי המערכות ותיקנה את הצינורות והמשאבות שניזוקו במלחמה. רשות המים העירונית בירושלים העבירה את משרד מחלקת המים הירדני, כולל כוח האדם והארכיון שלו, למערב העיר, בד בבד עם פירוק המנועים והמשאבות שלה.

ב-1967 ו-1968 התקיים פיקוח על בורות המים והאזורים במזרח העיר. צעדים אלו הגדילו את כמות המים הכללית לעיר, רק ב-16%. ראוי לציין בהקשר זה שאינטגרציה של שירותי מים במזרח העיר, יחד עם גידול של 30% באוכלוסייתה, לא באו לידי ביטוי בגידול דומה בצריכת המים. האוכלוסייה הערבית פלסטינית היתה רגילה לשיעורי צריכה נמוכים בהרבה מאלו של האוכלוסייה הישראלית. עם זאת, מיד עם חיבור הצינורות נצפתה עלייה של 50%, בצריכת המים של האוכלוסייה הערבית.

עיריית ירושלים, במאמץ להבטיח שהיא מקור המים היחיד לתושבי העיר, השתלטה מיד על צינורות ומערכות מים שהפעילו קבלנים פלסטינים עצמאיים. על פי ספרו של Michael Dumper, שפורסם ב-1997, הנושא הגיע למחלוקת עם הממשל הצבאי של יהודה ושומרון, לגבי חברת המים לירושלים (אזור רמאללה), ה-JWU.

כאמור, חברה זו ממשיכה לספק עד היום מים לחלק מהשכונות בצפון העיר.

The Politics of Jerusalem since 1967. Michael Dumper. The Institute for Palestinian Studies Series, Columbia University Press 1997

2. סוגיית המים בכפר עקב

לפי נתוני עיריית ירושלים, נכון ל-31 ביולי 2016, מספר התושבים בכפר עקב היה 18,648.¹² הפלסטינים נוקבים במספר של 14,000 תושבים.¹³ ע"פ חלק מתושבי הכפר מדובר במספרים גבוהים בהרבה; הם מסבירים את הפער בכך שאנשים פוחדים להירשם כתושבי כפר עקב מחשש שיאבדו זכויות במקומות אחרים בהם הם רשומים כתושבים, וכן בשאיפה לקרבה עם בני זוג פלסטינים שגרים בחלק הפלסטיני של הכפר.¹⁴ גם לפי עיריית ירושלים, תושבי מזרח ירושלים הערבים לעיתים אינם מדווחים על שינוי כתובת מחשש שתישללנה מהם זכויותיהם.¹⁵

כאמור, לאחר מלחמת ששת הימים נכלל חלק מכפר עקב בשטח השיפוט של ירושלים ותושביו קיבלו מעמד של תושבי קבע בישראל. המים מסופקים לכפר עקב מאז ועד היום ע"י חברת המים של רמאללה, הקונה את המים בעיקר מ"מקורות" ומוכרת אותם לתושבים. דבר קיומו של הסכם כתוב, לפיו המשיכו תושבי כפר עקב לקבל מים מחברת המים של רמאללה גם לאחר הכללתו בשטח השיפוט של ירושלים, הוזכר על ידי רבים מהגורמים שאליהם פנינו במהלך כתיבת המסמך. למרות זאת, לא מצאנו שאכן קיים מסמך כתוב בנושא. לדברי מר קולין היימס, לשעבר מנהל מינהל קהילתי עוטף ירושלים, הוא אינו מכיר הסכם ספציפי בנושא הספקת המים, אולם זהו המצב הנוהג מאז.¹⁶ לדברי עו"ד דני זיידמן, הסיבה לבעיות בהספקת המים לכפר עקב היא כמות המים המוגבלת הנרכשת, לעומת העלייה המתמדת במספר התושבים. אל אלו מצטרף היעדר תשתיות, הגורם, בנוסף להיקפים המצומצמים, גם להספקת מים בלחץ נמוך. התוצאה, לדבריו, באה לידי ביטוי במכלי המים שהתושבים מציבים על הגגות לשם אגירת מים בזמן ההספקה המוגבלת, רק חלק מימי השבוע, לשימוש בימים שבהם אין הספקת מים.¹⁷ (ראו תמונה להמחשה בעמוד 10). ע"פ רשות המים הפלסטינית, 80% מהמים שמספקת החברה נקנים מחברת "מקורות", והיתר, כ-20% מהמים, מקורם במאגרי המים שנמצאים בעין סמיה שבבעלות חברת המים של רמאללה.¹⁸

הספקת המים לכפר עקב אינה סדירה: מנתונים שמציגה חברת המים של רמאללה, ספקית המים לשכונה, באתר האינטרנט שלה, היא מספקת מים לישובים ושכונות שונים בחלק מימי השבוע בלבד. כך, הספקת המים לכפר עקב נעשית שלושה ימים בשבוע בלבד: בימים רביעי, חמישי ושישי.¹⁹ בשאר ימי השבוע התושבים משתמשים במים שמילאו במכלים שנמצאים מעל גגות בתיהם, ככל שזה מתאפשר, וזאת בגלל

¹² אתר עיריית ירושלים, <https://www.jerusalem.muni.il/City/Neighborhood/Statistics/Pages/kpar-ekev.aspx> תאריך כניסה: 18 באוקטובר 2016

¹³ באסם מסואדה, ראש עיריית כפר עקב ברשות הפלסטינית, פגישה ב-15 בנובמבר 2016, במנהל הקהילתי עוטף ירושלים.

¹⁴ מר מוניר סגייך, פעיל קהילתי בכפר עקב. פגישה 15 בנובמבר 2016, המנהל הקהילתי עוטף ירושלים.

¹⁵ נתונים על הגירה פנימית של ערבים מירושלים בשנים 2002–2014, מתן שחק, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 29 בדצמבר 2016.

¹⁶ מר קולין היימס, לשעבר מנהל מינהל קהילתי עוטף ירושלים, נשלח בדוא"ל בתאריך 1.3.2017.

¹⁷ עו"ד דני זיידמן, שיחת טלפון. 28.11.2016

¹⁸ עבד אל נאסר קחלה, ראש אגף ענייני הצרכן ברשות המים של הרשות הפלסטינית, שיחת טלפון. 1 בנובמבר 2016.

¹⁹ חברת המים ראמללה-אלקודס. באתר החברה: <http://www.jwu.org/dist/distribution.aspx> כניסה אחרונה: 12.11.2016.

לחץ המים הנמוך.²⁰ לדברי התושבים, כמות המכלים ומשקלם מהווים סכנה אמתית לגנות אלה ולבטיחות הבניינים.²¹

לדברי מר קולין היימס, עד שנת 2004 הוקמו בכפר עקב תשתיות מים וביוב ע"י חברת הגיחון, אולם הקמת הגדר האטה את התהליך. גורמים שונים שעמם שוחחנו טוענים שמאז הקמת הגדר לא עוברים אותה חלק מהגורמים הישראליים האמורים לספק שירותים. בעתירה של תושבי שכונות צפון מזרח ירושלים נגד עיריית ירושלים וראש העיריה, העוסקת בתשתית התחבורה בכפר עקב, שפסק הדין בעניינה ניתן ב-1.11.2015, כתבה העירייה בתשובתה כי "מדובר בפער של עשרות שנים בהשקעה בין מערב העיר לבין מזרחה".²²

בנוסף, לדבריה של נאדירה ג'אבר ולפי גורמים נוספים, עובדי עיריית ירושלים, רשות הדואר והמשטרה נמנעים מלהיכנס לכפר כדי לספק שירותים. בתשובתה לעתירה שהגישה "עיר עמים", יחד עם תושבי כפר עקב, נגד עיריית ירושלים, טענה העירייה שהשירותים שצריך לתת לשכונות מעבר לגדר ההפרדה אפשר לתתם רק באמצעות קבלן משנה ובתיאום עם הצבא, ושעלותם מאוד גבוהה.²³

מנגד, לרשות הפלסטינית אסור לפעול בשטח ולהעניק שירותים, מכיוון שהוא שייך מוניציפלית לירושלים. בתגובה לעתירות שהגישה האגודה לזכויות האזרח, טענה עיריית ירושלים כי היא עושה מאמץ לדאוג לתושבים, וכי בעיות בהספקת שירותים, אם קיימות, הן תוצאה של חששות ביטחוניים ולא של מדיניות מכוונת.²⁴

ע"פ עמותת "עיר עמים", בעשורים שקדמו לבניית התוואי העוטף עברו ירושלמים רבים להתגורר בפרברים שמחוץ לגבולה המוניציפאלי של העיר: א-ראם, עזריה ואבו דיס. רובם עשו זאת בשל הגבלות הבנייה בירושלים המזרחית. הקמת התוואי העוטף ניתקה את הפרברים האלה מירושלים והביאה לגל חזרה אל שכונות צפון העיר של עשרות אלפי תושבים ירושלמים, אשר שבו אליה בשל המחסומים שנאלצו לעבור בדרכם וכן משום שחששו כי המשך ישיבתם מחוץ לעיר יביא לאבדן מעמד התושבות. חזרתם של עשרות אלפי תושבים אל השכונות הצפוניות של העיר הביאה לחץ נוסף על התשתיות הרעועות ממילא.²⁵

מתשובת עיריית ירושלים ב-2015 לעתירת התושבים בעניין ליקויים בתשתיות התחבורה בכפר עקב, עולה כי "המשיבה פנתה בראשונה למועצה לביטחון לאומי בתחילת שנת 2012 בנושא היעדר חפיפה בין הגוף המוניציפלי של העיר וגדר ההפרדה, בדגש על השטחים המצויים מחוץ לגדר ההפרדה ובתוך הגבול המוניציפלי. בעקבות פנייה זו הנחה ראש המל"ל דאז האלוף (מיל.) יעקב עמידרור לערוך עבודת מטה

²⁰ ראו תמונה בעמ' 11 צילום: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15.11.2016.

²¹ נאדירה ג'בר, מנהלת מנהל קהילתי עוטף ירושלים, ומוניר סגיי, פעיל קהילתי, כפר עקב. פגישה, 15.11.2016.

²² עת"מ 15-07-27276, 1.11.2015.

²³ תשובת העירייה לעתירת עיר עמים ותושבי כפר עקב. עת"מ 15-07-27276.

<http://www.ir-amim.org.il/he/node/1368>

²⁴ בג"ץ 2235/14 <http://www.acri.org.il/he/30915> כניסה אחרונה: 24.11.2016.

²⁵ עיר עמים, מדיניות ישראל במזרח ירושלים והשפעתה על השכונות הפלסטיניות הירושלמיות שמעבר לגדר ההפרדה, דו"ח מיוני 2015 <http://www.ir-amim.org.il/sites/default/files/%D7%A2%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%9D%20%D7%91%D7%A2%D7%99%D7%A8%D7%9D.pdf>

בנושא, אשר הגיעה לסיימה בספטמבר 2012. עבודה זו עשויה לסייע בעתיד לצמצום הפערים ושיפור מרקם החיים בשכונות".

3. הגורמים הנוגעים בדבר

לשם הכנת המסמך פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת לרשות המים בישראל, לחברת מקורות, למשרדי המשפטים ובטחון הפנים, למטה לביטחון לאומי, לעיריית ירושלים, לחברת הגיחון, למנהלת המים ביו"ש, לרשות המים ברשות הפלסטינית, ולחברת המים רמאללה-אלקודס. להלן התייחסות הגופים שהתקבלה תשובתם.

א. עיריית ירושלים

פנינו לעיריית ירושלים בשאלות לגבי האחריות לכפר עקב בכלל ולהספקת המים בפרט. מהעירייה נמסר לנו שהאחריות הינה של חברת הגיחון והיא זאת שחייבת לספק לנו תשובות בעניין (עמדת הגיחון להלן).²⁶

ב. המטה לביטחון לאומי (המל"ל)²⁷

מהמטה לביטחון לאומי נמסר לנו שהוא נדרש לסוגיה בהחלטת בית המשפט העליון.²⁸ במסגרת זו התקיימו, בין השאר, מספר ישיבות במל"ל, בהן השתתפו גורמים רבים וביניהם נציגי משרד ראש הממשלה, משרד המשפטים, משרד האוצר, משרד התשתיות הלאומיות האנרגיה והמים, עיריית ירושלים, ונציגי הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה.

לדבריו, סוגיית הספקת המים לכפר עקב היא סוגיה מורכבת מבחינה מדינית, ביטחונית, תכנונית, תקציבית ומשפטית. לאור הקושי בגיבוש פתרון קבע שיתן מענה לכלל הקשיים המתעוררים בנושא, הציע המל"ל בתיאום ובשיתוף עם כלל הגורמים הרלוונטיים, לרכז את המאמץ בגיבוש הצעה אשר תאפשר פתרונות שישפרו את המצב הקיים ושיהיה ישים בטווח הקצר ביותר. במקביל לכך להמשיך לקיים את עבודת המטה לצורך מציאת פתרונות לטווח הארוך יותר.

ג. רשות המים

מרשות המים נמסר כי "הספקת המים בכפר עקב נעשית על ידי מפעל המים רמאללה – אל בירה. מדובר במצב הסטורי שלא חל בו שינוי לאחר החלת הריבונות הישראלית באזור. הספק אינו בעל רשיון מאת רשות המים. בעבר התקבלה תלונה כללית על בעיות בהספקת המים באזור, שהופנתה לספק המים בכל העיר ירושלים, חברת הגיחון.

ככלל, בשכונות שמעבר לגדר ההפרדה קיימות בעיות הספקה ותשתית לקויות. המדינה נמצאת כעת בהליכים משפטיים במסגרת בג"צ לעניין הספקת במים בשכונות אחרות באזור... הרוב המוחלט של הבנייה באזור הוא ללא תכנון והיתרים. בשל כך, לא נעשה תהליך תכנוני סדור, שהוא תנאי להבטחת שירותים תקינים. מעבר לכך, קיים איסור מפורש בחוק לחבר את המבנים הבלתי חוקיים למערכות המים... רשות המים פועלת בשיתוף שאר משרדי הממשלה והגיחון לשפר את המצב, כל עוד אין בכך כדי להביא להפרת החוק או ליצירת תמריצים להמשך הבנייה הבלתי חוקית."²⁹ יצוין כי על פי עמדת המל"ל,

²⁶ דוד קורן, הממונה על מזרח ירושלים בעיריית ירושלים, נשלח בדוא"ל בתאריך 31 באוקטובר 2016.

²⁷ עידו גבאי, עוזר ראש המל"ל, דוא"ל, 2 במרץ 2017

²⁸ החלטת בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בג"ץ 14/2235

²⁹ משה גראזי, מנהל רשות המים, נשלח בדוא"ל בתאריך 15 בספטמבר 2016.

על מנת להשלים את התמונה יש צורך לקבל גם את נקודת מבטם של משרדי המשפטים ובטחון הפנים. פנינו למשרדים אלו אולם עד סגירת המסמך טרם התקבלה תשובתם.

ד. הגיחון

מחברת הגיחון, תאגיד המים והביוב של ירושלים, נמסר לנו שהיסטורית מפעל המים רמאללה הינו ספק המים הבלעדי בכפר עקב. מפעל המים רמאללה הינו ספק מים מוכר ומפוקח ע"י רשות המים ותעריפיו נקבעים ע"י מועצת רשות המים בכל הקשור לפעילותו בתחומי ישראל. עוד ציינה "הגיחון", כי שירותי הביוב (בשונה משירותי המים) בכפר עקב נמצאים באחריות הגיחון. היכולת לממש אחריות זו, כמקובל בכל יתר חלקי העיר, מוגבלת ביותר בשל אילוצים ביטחוניים – לדבריה, כל סוג של עבודה בכפר עקב, ללא תלות במורכבותה, מחייבת תיאום בטחוני מוקדם, שמשתנה חדשות לבקרים בהתאם להערכת המצב נכון ליום שבו מתוכננות עבודות; במסגרת הסכם שנחתם בין הגיחון למשרד האוצר ורשות המים, באשר לשדרוג תשתיות בשכונות שמעבר לגדר ההפרדה, "אנו מכינים תוכנית מקיפה לשדרוג תשתיות הביוב בראס חמיס, שכונת השלום וכפר עקב. תוכניות אלה יועברו לוועדת שיפוט ואישור המילת"ב (מינהל לפיתוח תשתיות ביוב) ברשות המים במהלך שנת 2017. היכולת לממש תוכניות אלה מותנית ב"שקט בטחוני" אשר יאפשר ביצוע עבודות למשך תקופות ארוכות ולכן צפויות להימשך על פני מספר שנים בהנחה ואכן יאושרו"³⁰. לדבריהם, אינם מכירים הסכם כתוב בנושא³¹. בנוסף, חברת הגיחון ניסתה לתאם פגישות עם הנהלת החברה רמאללה אלקודס ללא הצלחה.³²

בשנת 2009 הסכימה הגיחון לחבר לרשת שלה כל תושב כפר עקב שירצה להצטרף. קולין היימס, מנהל המינהל הקהילתי דאז, מציין כי רק 3 אנשים פנו אליו וביקשו טפסי הצטרפות; לדבריו הימנעות התושבים מלהצטרף לחברת הגיחון נובעת מסיבות פוליטיות וכלכליות.³³

ה. חברת מקורות

מחברת מקורות נמסר לנו שלא קיים חיבור מים של "מקורות" המספק באופן ישיר מים לכפר עקב. לדבריה, הרשות הפלסטינית היא האחראית על החלוקה הפנימית בתוך יו"ש. הספקת המים לכפרים הנמצאים בתחום המוניציפאלי של ירושלים מתבצעת על ידי חברת "הגיחון", תאגיד המים של ירושלים. עוד ציינה מקורות כי "בקשות לתוספות מים לרשות הפלסטינית צריכות להיות מוגשות לוועדה המשותפת למים - 'Joint Water Committee-JWC' – ורק לאחר אישורה ניתן לפעול בהתאם".³⁴

³⁰ זוהר ינון, מנכ"ל הגיחון. דוא"ל, 8 בנובמבר 2016

³¹ זוהר ינון, מנכ"ל הגיחון, דוא"ל, 21 בדצמבר 2016

³² עניין הסיור להיפגש מצד החברה רמאללה אלקודס אושר ע"י נאדירה גבר, מנהלת המנהל קהילתי עוטף ירושלים, בפגישה שהתקיימה ב-15 בנובמבר 2016 במנהל הקהילתי עוטף ירושלים.

³³ קולין היימס, מנהל מנהל קהילתי עוטף ירושלים לשעבר, פגישה, 15 בדצמבר 2016.

³⁴ ענת קינדרמן, מזכירת הדוברות בחברת מקורות, דוא"ל, 3 בנובמבר 2016.

ו. מנהלת המים ביו"ש³⁵

מנהלת המים ביו"ש אחראית לקיום הסכם המים עם הפלסטינים. הסכם המים הינו חלק מהסכם הביניים הישראלי-פלסטיני בדבר יהודה ושומרון ורצועת עזה, שנחתם בווינגטון בתאריך 28.9.1995.³⁶ לדבריה, כמות המים שמסופקת לרשות הפלסטינית עומדת על 68 מיליון קוב בשנה למרות שעל פי הסכם המקורי ישראל חייבת לספק 31 מיליון קוב בשנה.³⁷ יש לציין שבכל שנה ישראל נאלצת לספק כמות יותר גדולה ממה שסוכם וזאת לאור הצרכים, הגידול טבעי וכו'.³⁸ (ראה טבלה בעמוד 11 : הספקת מים לרשות הפלסטינית מישראל – התחייבות מול ביצוע).

ז. רשות המים הפלסטינית

לדבריו של מר עבד אל נאסר קחלה, ראש אגף ענייני הצרכן ברשות המים של הרשות הפלסטינית, האחריות להספקת המים לכפר עקב היא בידי עיריית ירושלים. בפועל, חברה ממשלתית פלסטינית ששמה "חברת שירות המים ראמללה-אלקודס" היא זאת שפועלת בכפר עקב, ולרשות הפלסטינית אסור לפעול בירושלים. לדבריו, 80% מהמים שמספקת החברה נקנים מחברת "מקורות", והיתר, כ-20% מהמים, מקורם במאגרי המים שנמצאים בעין סמיה שבבעלות החברה. הוא הוסיף שלא ידוע לו על ההסכם שבין החברה רמאללה-אלקודס ועיריית ירושלים או כל גוף ישראלי אחר.³⁹

ח. חברת המים רמאללה-אלקודס⁴⁰

למרות ניסיונות רבים לא הצלחנו לקבל תשובות לשאלות שהפנינו לחברת המים של רמאללה. יש לציין שבטבלת חלוקת המים באזור רמאללה וירושלים ניתן לראות בבירור שהחברה מספקת מים יומיים או שלושה בשבוע לכל היותר לכל אחד מהאזורים.⁴¹ על הרקע ההיסטורי להספקת המים ע"י חברת המים של רמאללה ראו לעיל, עמ' 4-5.

³⁵ אתר מנהלת המים והביוב לישי"ע, <http://www.water.gov.il/Hebrew/about-reshut-hamaim/The-Authority/Pages/Water-management.aspx>, תאריך כניסה 23 בנובמבר 2016.

³⁶ מנהלת המים והביוב לישי"ע, <http://www.water.gov.il/Hebrew/about-reshut-hamaim/The-Authority/Pages/Water-management.aspx?P=print>, כניסה 2 בינואר 2017.

³⁷ ברוך נגר, ראש מנהלת המים והביוב לישי"ע, שיחת טלפון בתאריך 22 בנובמבר 2016.

³⁸ ראה טבלה בעמוד באתר רשות המים: <http://www.water.gov.il/Hebrew/about-reshut-hamaim/The-Authority/FilesWatermanagement/water-supply-israel-rashut-heb.pdf>, תאריך כניסה 23 בנובמבר 2016.

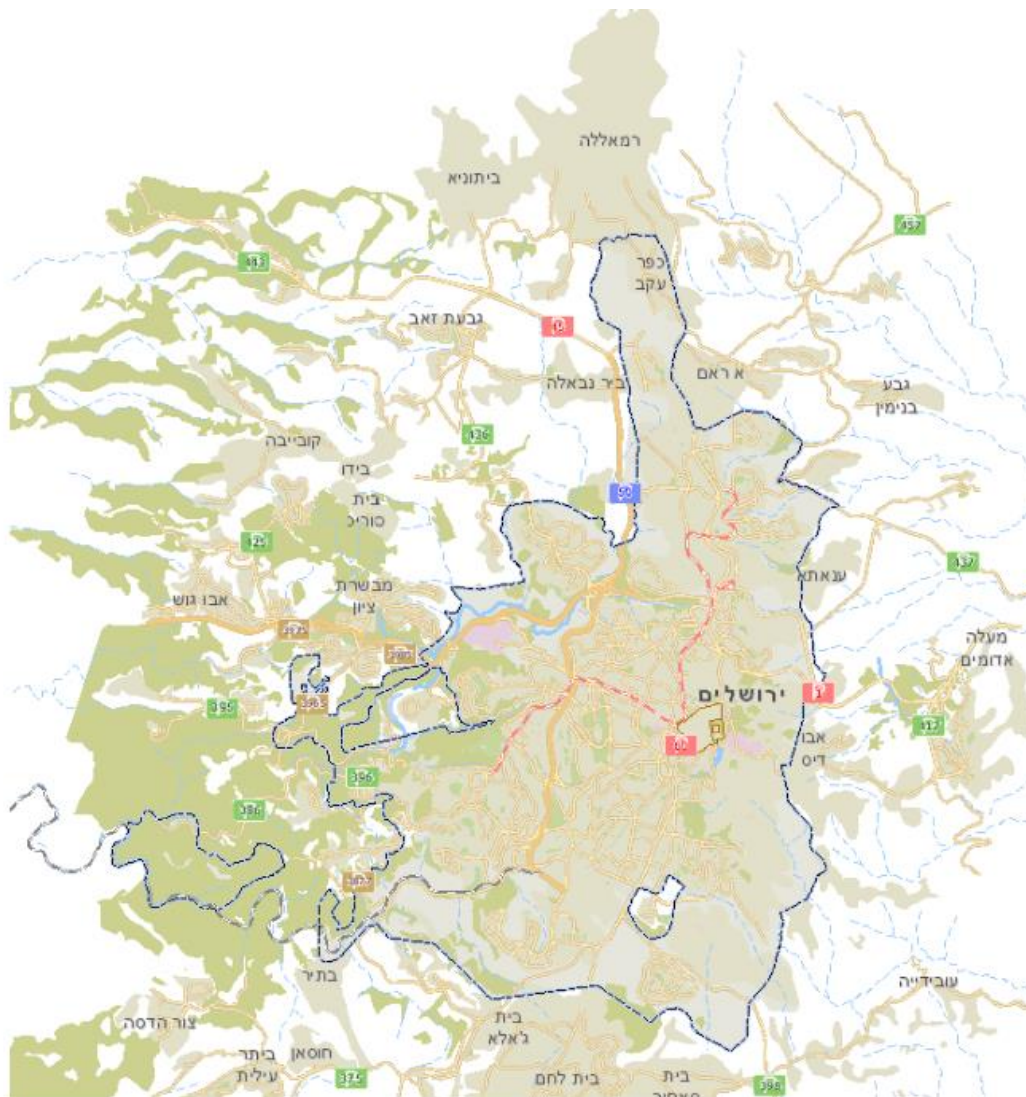
³⁹ עבד אל נאסר קחלה, ראש אגף ענייני הצרכן ברשות המים של הרשות הפלסטינית, שיחת טלפון בתאריך 1 בנובמבר 2016. The Politics of Jerusalem since 1967, the institute for Palestinian Studies series, Michael Dumper, Columbia University Press, New York, 1997.

⁴¹ לטבלה המלאה של חלוקת המים (בערבית), אתר חברת המים רמאללה-אלקודס, <http://www.jwu.org/dist/distribution.aspx> תאריך כניסה אחרון 16 בינואר 2017.

מפת ירושלים וסביבתה⁴²

(הצבע הכחול מסמן את שטחה המוניציפאלי של ירושלים)

⁴² אתר עיריית ירושלים, <http://gisviewer.jerusalem.muni.il/gisviewer>, תאריך כניסה 20 במרץ 2017

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

אספקת מים ישירה מישראל לרש"פ - התחייבות מול ביצוע (במלמ"ק)

סופק ב- 2012 בנוסף למחויבותנו בהסכם המים	כמות המים שסופקה לרש"פ ביו"ש												סה"כ מחויבות	תוספת עפ"י הסכם	1995 הבסיס לתוספות	אזור	מס"ד
	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	*2005	2004	2003	2002	2001					
0.06	2.1	1.8	1.6	1.7	1.6	1.2	0.7	2.2	2.4	1.9	2.0	2.1	2		2	ג'נין	1
4.21	7.7	7.5	7.1	6.6	6.7	6.1	5.4	4.6	4.5	4.2	4.1	3.7	3.5	1.6	1.9	+ שכס סלפית	2
6.63	19.3	19.3	20.8	20.9	19.7	19.8	19.7	15.8	16.2	15.2	14.9	15.1	12.7	1	11.7	+ חברון בית לחם	3
10.15	17.9	18.3	16.9	16.2	17.0	15.2	14.4	13.9	14.4	13.6	12.8	12.2	7.7	0.5	7.2	רמאללה	4
1.25	6.3	6.3	6.2	6.1	6.9	6.7	6.1	6.2	6.1	5.2	5.3	5.5	5.07	0	5.07	בקעת הירדן	5
22.30	53.3	53.2	52.6	51.5	51.9	48.9	46.4	42.8	43.6	40.1	39.1	38.6	31.0	3.1	27.9	סה"כ	

⁴³ הסכם המים הינו חלק מהסכם הביניים הישראלי-פלסטיני בדבר יהודה ושומרון ורצועת עזה, שנחתם בווינגטון בתאריך 28.9.1995, אתר רשות המים <http://www.water.gov.il/Hebrew/about-reshut-hamaim/The-Authority/Pages/Water-management.aspx>, תאריך כניסה 19 במרץ 2017.

מיכלי אגירת המים על גגות הבניינים בכפר עקב⁴⁴

⁴⁴ צילום: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15.11.2016

הכנסת

מרכז המחקר והמידע